

דף טו

למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר... — ע' במובא בסוכה יד, ממאמרי ר"צ הכהן מלובלין.

ע"ב (ב) **זתהי שרי עקרה אין לה ולד — אפילו בית ולד אין לה** — אין הכוונה שלא היה לה רחם כלל, שאם כן מהו שאמר הכתוב **חדל להיות לשרה ארח כנשים** — משמע שהיה לה דם נידות. אבל הפירוש לפי שלמדתי מהנסיון ושמעתי מפי רופאים מומחים בארץ ובחו"ל, שנשים כאלה אמנם יש להם רחם מלידה אבל רחם שלהם אינו מתפתח לפי שנות גידול האשה רק נשאר רחם קטן וצר כמו של ילדה, שמחמת קטנותו אינו יכול להחזיק ולפתח ולד, והיינו 'שאין לה בית ולד' — בית הראוי לולד אעפ"י שיש לה כעין רחם, ומיהו הולד אין לו בית, אבל רחם קטן יש לה, ויש לה דם נדות ווסת'. (עפ"י שו"ת שבט הלוי ח"ה קכב — ודלא כספר מערכי לב (מה) שכתב להוכיח מכאן ששייך דם נידות אף ללא רחם. והורה בשבט-הלוי שם, שדין שבעה נקיים שגזרו לכלה משום דם חימוד, אינו שייך באשה שהוצא רחמה, שהרי אין בה כלל טומאת נדה).

שיתין סבי הוינא וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא — בתרומת הדשן (טז) צידד להוכיח מכאן שאיסור השהיית נקבים נדחה מחמת בושא וזלזול, כאותם החכמים שלא חששו לאיסור זה משום כיסופא וזילותא לצאת לעשות צרכיהם בפני רבם. (וכ"כ המגן-אברהם (צב סק"ב קג סק"ד), שבמקום כבוד הבריות אין עובר משום 'בל תשקצו'). ויש מי שכתב לדחות, שמחמת גודל עיונם לא הרגישו בעצירת נקביהם (עפ"י תבואות שור יג סק"ב). ע"ע במובא בשבת לג (חוברת קא).

דקיימית בנפשאי החכמה תחיה בעליה — כי העקר שאין לו בנים חשוב כמת, ועל ידי מעשה זה של חכמה ניצל, נמצא שהחכמה החייתו. (אור לציון)

אבין דסמכא, יצחק סומקא (היינו רב יצחק בר יוסף) **לאו בר סמכא, אבין ישנו בחזרה, יצחק סומקא אינו בחזרה** — לפירוש ראשון ברש"י 'אינו בחזרה' היינו שאינו חוזר על תלמודו כראוי. בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קמא) נשאל ממה שאמרו (בכתובות נ. ובפסחים עב.) על רב יצחק בר יוסף 'תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה' ומשמע ששבחוהו על דבר זה, ואיך אמרו שאינו בחזרה?

והשיב לדייק מלשון 'דמי ליה כמאן' וכו', ששיטתו היתה לחזור לאחור שלמד הרבה פעמים ושוב דומה בעיניו שכבר מונח הענין בכיסו ואינו נזקק לו שוב לחזור עליו, ודוקא משום כך אמר עליו אב"י ש'אינו בחזרה'. ולכן לשון זו מופיעה עליו דוקא, ולא על שמואל ור' זירא שגם עליהם מסופר (כתובות כב וברכות כה) שחזרו על שמועתם ארבעים פעמים.

ומכאן — הוסיף — מקור לדברי הרמב"ם (הל' תלמוד תורה א, י) 'עד אימתי חייב לתלמוד תורה? עד יום מותו. וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח'.

עוד צידד לבאר שלשון 'חזרה' כאן היינו דקדוק ועיון וחיפוש [כמו 'וחרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר' — עירובין ב,ו, וכיו"ב], שחזרתו היתה על מסקנת הדין ולא על טעמי הדין ושורשיו.

נישואין ומלקיות כרבי, וסתות ושור המועד כרשב"ג — ומסתבר שטעם החילוק הוא שבמילה ובנישואין יש ספק סכנה, ולכך חוששים לומר בשתי פעמים הוי חזקה. (עפ"י הרי"ף. ועתוס' להלן (סה. ד"ה שבינו) שנראה ממסקנת הגמרא שהלכה כרשב"ג בנישואין לענין אשה שלא ילדה או מוחזקת בנפלים, והרי זה דלא כסתם מתניתין, אך לטעם הרי"ף לא אמרו בגמרא בנישואין כרבי אלא לענין קטלנית. וצ"ל שלענין מוחזקת

להפיל אין דנים זאת כספק נפשות לענין זה. וכן לענין משפחת נכפים ומצורעים פסק הרי"ף שבשלש פעמים הוי חזקה, כדברי רבא, אבל בפעמיים יש לומר אקראי בעלמא הווא.

ויש אומרים שלענין וסתות אין הלכה כרבי, משום שוסתות דרבנן וספק דרבנן לקולא, לכך אינן נקבעות אלא בשלש פעמים. (עפ"י רמב"ן ונמו"י. ויש למדים מכאן לשאר ספקות שבקביעת וסת, שהולכים בהם לקולא. ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ה קכד).

*

מצאנו שהאבות והאמהות הקדושים ע"ה, היו עקרים ועקרות בטבעם, ועל שרה אמנו ע"ה אמרו ז"ל זתהי שרי עקרה אין לה ולד – עיקר מיטריין לא היה לה, שחסרו לה לגמרי רחם וכלי הולדה וצמחו בנס. והרי מהאבות היתה עומדת לצאת תכלית כל הבריאה, ולמה נולדו חסרים? — אלא ללמד שתכלית הבריאה עומדת לצאת לעולם רק בדרך נס.

וכן בדוד המלך ע"ה, שממנו היה צריך לעמוד מלך המשיח, מצאנו שנשמתו לא היו מיועדות לו שנים כלל בעולם הזה, ובא לעולם רק משום שאדם הראשון התנדב לו שבעים שנה משנותיו. וכן בבוועז, אבי זקנו של דוד, אילולא היה ממזהר וגומר את ענין הזיווג עם רות מיד לא היה יוצא הענין לפועל, כי 'באותה לילה דחופה מת בוועז' (ילקוט רות תר"ח).

וכמה פעמים במשך הדורות עמדה גחלתו של דוד להיכבות... הרי שקיום תכלית הבריאה תלוי בנסי נסים. כל זה בא ללמדנו שעל פי דרך הטבע אין קיום לרוחניות; מקורה הוא בלמעלה מדרך הטבע ובו תלוי קיומה...

דורנו, דור עקבתא דמשיחא, חלקו הוא תשובה כדכתיב והתודו את עונם ואת עון אבתם, וכן והשיב לב אבות על בנים ולב בנים וגו'. אחר שעבר עלינו מה שעבר אין לנו אלא לשאוף לתיקון הכלל ממש. עכשיו שריחמנו ה' והגיענו לארץ ישראל והניח לנו כאן קצת קיבוץ שארית הפליטה, איך לא נחשוב על תיקון הכלל, איך לא נקבל על עצמנו להתמסר במסירות נפש לתשובת הכלל ולבנין הרוחניות בכל שכבות עם ה'. לעולם לא נשלים עם המצב שחלק ניכר של עמנו סר מדרך התורה, אלא נשתדל בכל מאמצינו להשיב לב בנים אל אבות כמאמר הנביא.

ודאי על פי דרך הטבע נראה שתקוה זו רחוקה היא מאד וכמעט שאין סיכויים להצלחה במשימה נועזה זו. אבל כבר ביארנו לעיל שנצחון התכלית הרוחנית לעולם אינה תלויה בטבע אלא בלמעלה מן הטבע. הגר"א ז"ל אמר שכלל הוא ברוחניות 'עקשן יצליח'. וכן פירש הגר"ח ז"ל ברוח חיים שעשרה נסים שנעשו בבית המקדש באו להראות שמצליחים ברוחניות שלא כדרך הטבע.

יש סדק קטן בחומת הטבע שאינו נראה לעין, ודרכו הנס נכנס. הסדק הזה הוא — נכונות למסירות נפש. (מתוך מכתב מאליהו ח"ד עמ' 265-266).

דף סה

(ע"ב) 'גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו, דמעיקרא כתיב ואדני זקן ולבסוף כתיב ואני זקנתי' — כתבו המפרשים: אין הכוונה ששינה מדבריה 'ואני זקנתי' במקום 'ואדני זקן' אלא שהשמיט הקב"ה חלק מדבריה ולא אמר לאברהם את מה שאמרה עליו, רק אמר לו מה שאמרה אחרי בלתי היתה